№ 235 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 28 — 1904 — ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 28 № 235

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Adr. Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պատերազմական բեմը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայ-կաթօլիկների դպրոց Թիֆլիսում. Գիւղի չարիքներից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի լուրեր. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Մօտիկ անցեալից.

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԲԵՄԸ

II

Երեկվայ մեր յօդուածում մենք խօսեցինք ճապօնական յարձակումների նախադրեալների մասին։ Օգտվելով նոյն աղբիւրից (տես Р. В.) պէտք է յայտնենք, որ ճապօնացիներին աջից կերպով գիծերը հարմար կարելի է թէ ուռակեան ուժերով կողմից և արտիլերիայի տեղ ունենալ և թէ եղած գնդերի առաջացած պակասները լրացնել։ Այն ժամանակ, երբ կռվող կողմերից ոչ և մէկը կունենայ 60—70,000 հոգու առաւելութիւն իր զօրքի մէջ, նա կարող է յոյս ունենալ աջողութեան վրա։ Ինչու։ Որովհետև այդպիսի գերազանցութիւն ունենալուց յետոյ հնարաւոր կը լինի առանձնացնել մի հարիւր հազար հոգի և այդ զօրքի միջոցով շրջապտոյտ մի շարժում սկսել թշնամու բանակի դէմ, առանց վտանգի ենթարկելու սեփական բանակի ճակատը։ Ռուսական բանակը իր վերջին պատերազմական գործողութիւնների մէջ հէնց այն պատճառով անաջողութեան հանդիպեց, որ արևելեան թևը կազմելու համար չափազանց շատ զօրք էր վերցված և գեներալ Կուրոպատկինը համեմատաբար քիչ զօրք ունէր ճակատում դիմադրելու Նօդզու և Օկուի ճապօնական միացեալ զօրքին։ Այդ ժամանակ, երբ ռուսական արևելեան զօրքը ընդհարվում էր Կուրօկիի զօրքի հետ, Նոդզուն պատռեց ռուսական կենտրոնը, իսկ Օկուն յետ մղեց ռուսական աջ թևը և ստիպեց նահանջելու դէպի Շախէ գետի հիւսիսային ափը։

Յամենայն դէպս, եթէ ճապօնացիները վճռել են դիմել յարձակողական գործողութիւնների, նրանք կաշխատեն շտապել։ Եւ վերջին ժամանակները նշաններ են երևում, որ ճապօնացիները պատրաստվում են շարժումներ գործելու։ «Русь» լրագրի թղթակիցը հեռագրում է Մուկդենից, թէ ճապօնական բանակին մօտենում են օժանդակ 40—60,000 զօրք։ Եթէ շուտով ռուսական բանակն էլ չը ստանայ օժանդակ ույժեր, նա ստիպված պէտք է լինի իր գլխաւոր հոգսը շինել բացառապէս պահպանելը այն դիրքերի, որ նա այժմ ունի։ Ճապօնացիները կարողացել են արդէն կառուցանել ուժեղ, համարեա անմատչելի ամրութիւններ և դժուար կը լինի նրանց ընկճել ճակատի կողմից։ Մեր ժամանակի ամրութիւնները, երբ նրանց աջակցում են հեռաձիգ և արագաձիգ թնդանօթները և հրացանները, շատ ուժեղ են։ Միայն շրջանապտոյտներ անելով հնարաւոր է ստիպել հակառակորդի զօրքը դուրս գալու պատնէշների ետևից և յետոյ նրանց ջարդել։ Իսկ այդպիսի գործ կատարելու համար անհրաժեշտ է զօրքի թուի անպայման գերազանցութիւն։ Կենտրոնում պէտք է դիմադրող ույժերը հաւասար լինեն, որպէս զի ճապօնացիները հնարաւորութիւն չունենան պատռելու ռուսական բանակը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ-ԿԱԹՕԼԻԿՆԵՐԻ ԴՊՐՈՑ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Մօտ ժամանակներումս կիրագործվի մի ծրագիր, որի մասին վաղուց մտածում են Կովկասի հայ-կաթօլիկները։ Թիֆլիսում կը բացվի հոգևոր սէմինարիա յատկապէս Ռուսաստանում բնակվող կաթօլիկ հայերի համար։ Չենք կասկածում, որ այս նոր հոգևոր դպրոցի հիմնարկութիւնը մեծ զարկ կը տայ նրանց բարոյական և կրթական զարգացման։

Դպրոցի տեսչի պաշտօնի համար թեկնածու է համարվում և հաւանականաբար կընտրվի Տէր-Սարգիս վարդապետ Տէր-Աբրահամեան, բնիկ ալէքսանդրապօլցի, որ իր կրթութիւնն առել է Հռոմում և մինչև վերջին տարին վարում էր Հռոմի հայոց վարժարանի (Collegio Armeno) վերատեսչի օգնականի պաշտօնը, իսկ այժմ գտնվում է արդէն Ռուսաստանում։

Հայ-կաթօլիկների դպրոցի հաստատութիւնը որոշված էր արդէն 1893-ի Կայսերական հրամանագրի մէջ, բայց զանազան հանգամանքների պատճառով յետաձգվեց։ Հայ-կաթօլիկների հոգևոր վարչութեան վերաբերեալ, անցեալ տարվայ նոր պետական կարգադրութեան համաձայն, որի մասին արդէն իր ժամանակին խօսել ենք «Մշակում», դպրոցի հարցը վերջնականապէս վճռված է դրական կերպով։

Գալով Թիֆլիսում հիմնվելի հայ-կաթօլիկ կօնսիստօրիային, այս խնդիրը փոքր ինչ ուշացաւ, որովհետև կօնսիստօրիայի նախագահի կամ հայ-կաթօլիկ առաջնորդի անձնաւորութեան մասին դեռ ևս համաձայնութիւն չէ կայացել ռուսաց կառավարութեան և Հռոմի Աթոռի մէջ։ Յոյս կայ, որ վերոյիշեալ Տէր-Աբրահամեանի ընտրութեամբ այս տարաձայնութիւնն էլ կը վերջանայ և շուտով կունենանք Թիֆլիսում հայ-կաթօլիկների հոգևոր վարչութեան վերաբերեալ բոլոր ծրագրված հիմնարկութիւնները։

Ս.

ԳԻՒՂԻ ՉԱՐԻՔՆԵՐԻՑ

I

Ղարաբաղի հայ գիւղական ազգաբնակութիւնը գտնվում է այնպիսի մի դրութեան մէջ, որին ամենայն իրաւունքով անտանելի, սարսափելի կարելի է կոչել։ Հասարակութիւնից ծնված մանր իշխանաւորների կամայականութիւնը, հարևան Թուրքերի անվերջ կողոպուտներն ու իրանց՝ գիւղացիների վերին աստիճանի անհամերաշխութիւնը, քծնողութիւնն ու չկամութիւնը նրանց հասցրել է տնտեսական և բարոյական կատարեալ սնանկութեան։

Գիւղի հարստութիւնը, գիւղի գեղեցկութիւնը գոլորշիանում, ոգեղանում է այդ չարիքների առաջ և պիտի ոգեղանայ առելի դառնալու չափ, մինչև որ այնտեղ գիւղացիների հասկացողութիւնների մէջ չը մտնի արմատական փոփոխութիւն, մինչև որ եռանդուն, այրուբենից սկսելու անձնուիրութիւն ունեցող անձինք իրանց բոյնը չը դնեն այնտեղ։

Իր՝ գիւղի միջից ծլած անթիւ չարիքների գոյութիւնն ընդունելով և առ այժմ մի կողմ դնելով՝ մատնացոյց ենք անում դրսից ազդող ամենամեծ չարիքներից մէկը, գողերի սրխրագործութիւնները։ Դատարկախօս ու անուանարկող չը լինելու համար, մենք նրանց արարքների մերկ փաստերն ենք առաջ բերում առանց նկատողութիւնների, եզրակացութիւնը թողնելով ընթերցողներին։

Նախիջևանիկ գիւղում մի տարվայ ընթացքում այրել են 3300 խուրձ ցորեն ու գարի, 53 հատ իւրաքանչիւրը 10 ր. արժեցող տակառներ, մի մարագ, մի դէզ խոտ, մի ջրաղաց, կտրել են 3000 խաղողի վազ (մանրը չը հաշված)։ Միրուշալլու գիւղում կեղևահան են արել որ մի և նոյն է՝ թէ արմատից կտրել են 200 թթենի ունեցող մի այգի, կրակ են տուել 8 մարագ՝ միջի դարմանով։ Եւ դեռ յուլիսին ևս այնտեղ էր, որ Նախիջևանիկ գիւղում վառեցին 3000 խուրձ ցորեն ու գարի, միայն չիմացվեց, թէ ով գործ է այդ, հայի՞, թէ՞ Թուրքի։ Փիրջամալ գիւղում կրակ տալու դէպք վաղուց է չէ պատահել. բայց այդ գիւղի իւրաքանչիւր ծուխը կողմնակի հարկ է տուել Թուրքերին ամենապակասը՝ տարեկան 15 րուբլի։

Կողմնակի հարկ ասելով՝ պէտք է հասկանալ հետևեալը. գողը, որ գրեթէ առանց բացառութեան Թուրք է լինում, գալիս, տանում է մէկի ձին, կամ կովը, կամ եզը. տէրը գտնում է իր ապրանքը, բայց յետ ստանալ չէ կարող, մինչև որ չը վճարէ 5—20 րուբլի։ Սրանք մտացածին, ստեղծած բաներ չեն, այլ զուտ իրականութիւն. իմ ներկայութեամբ Փ. գիւղացիներից մէկը իր կորած էշը գտել էր Գիլափլու Թրքաբնակ գիւղում, ու գնացել յետ առնելու. Նրան պատասխանեցին, որ էշն իսկապէս իրանց մօտ է, բայց տարել են Աղդամի բազարից ապրանք բերելու. երբ կը գայ, էշը յետ կը տան 3 րուբլի ստանալուց յետոյ։ Հարկաւոր եղաւ մէկին ուղարկել Աղդամ հեռագիր տալու. ճանապարհին երկու Թուրք ձին խլեցին, ձիատէրը եկաւ գիւղից 10 րուբլի տարաւ, ու ձին յետ ստացաւ։ Նոյն օրը մի հնձուորի ձիու սանձ բռնեցին և 10 րուբլի առնելուց յետոյ միայն սանձը բաց թողեցին։ Այդ դէպքից երկու օր չանցած, Ջրաղացից վերադարձող մէկի էշը ալիւրով բեռնած՝ խլեցին ճանապարհից և երեք օր յետոյ միայն հարևան Թուրքերից յետ ստացվեց էշն առանց ալիւրի, որի համար տէրը նախապէս վճարեց 5 րուբլի։ Դրանից դեռ երեք օր չէր անցել, որ Թութ Թափող գիւղացիներից մէկի ձին աչքի առաջ վերցրին, պատուի-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄՕՏԻԿ ԱՆՑԵԱԼԻՑ

—

Կիրակի, հոկտեմբերի 24-ին, հողին յանձնվեց երդուեալ հաւատարմատար Յակոբ Տէր-Յովհաննիսեանի մարմինը։ Մի անուն է դա, որ ներկայ սերունդին ոչինչ չէ ասում։ Երդուեալ հաւատարմատար,—և ուրիշ ոչինչ։ Թէ իր մասնագիտութեան մէջ, թէ հասարակական գործերի ասպարէզում նա մի առանձին փայլ չէ ցոյց տուել, որպէս զի ընդհանուրի ուշադրութիւնը գրաւէր, յայտնի լինէր շատ լայն շրջաններին։

Բայց նա մեր մօտիկ անցեալում մի համեստ դեր ունի, որ իրաւունք է տալիս նրան տեղ գրաւելու մեր մտաւոր-կրթական շարժման պատմութեան մէջ։ Այդ դերը, չը նայած իր համեստութեան, վերին աստիճանի հետաքրքրական է, ուշագրաւ։

Պատմենք թէ ինչ դեր էր դա։

—

Ռուս-Թիւրքական պատերազմը նոր էր վերջացել։ Սուրը նորից մտել էր պատեանի մէջ, խօսքը նորից դիպլօմատիային տալով։ Բարձրացել էին հարիւր ու մի հարցեր, օրերը հարիւր ու մի տեսակ դառն սպառնալիքներ և գեղեցիկ յոյսեր էին բերում։ Պէտք էր լուծել այդ բոլորը, պէտք էր բաւարարութիւն տալ այն բոլոր պահանջներին, որոնցով տոգորված էր քաղաքական մթնոլորտը։ Եւ եւրոպական դիւանագիտութիւնը սկսել էր մի տենդային գործունէութիւն, որ մոռացնել էր տալիս ներքին, առօրեայ հարցերն ու պահանջները։

Մեր կեանքի մէջ էլ խոր արձագանք էր տուել այդ եռանդուն, փոթորկալից ժամանակը։ Պատերազմի բեմին այնքան մօտիկ մեր երկիրը լարված ուշադրութեամբ հետևում էր, թէ ինչ պիտի անէ Բերլինի կօնգրէսը։ Յայտնի է, որ այդտեղ հայերն էլ խօսք ունէին ասելու։ Թիւրքահայերի պատգամաւորութիւնը քաղաքական ծրագրով ճանապարհորդում էր Եւրօպայում, մեծամեծ ակնկալութիւններով ոգևորված էր ամբողջ հայութիւնը։ Եւ հասկանալի է, որ հայ միտքը, հայ մամուլը ամբողջովին խորասուզված էր խորհրդաւոր ժամանակի գաղտնիքների մէջ։ Ի՞նչ պիտի լինէր։

Այդ միջոցին ահա, 1878-ի ամառվայ մէջ, Թիֆլիսում լոյս տեսաւ մի նոր հայերէն պարբերական հրատարակութիւն, «Մանկավարժական Թերթ» ամսագիրը։ Նրա խմբագիր-հրատարակիչն էր Յակոբ Տէր-Յովհաննիսեանը, որ այդ ժամանակ Վրաստանի և Իմերեթի հայոց թեմի թեմական տեսուչն էր։

Հայոց մամուլը բաւական թւով ներկայացուցիչներ ունէր։ Հրատարակվում էին «Մշակը» (նոր ամենօրեայ դարձած), «Մեղու» շաբաթաթերթը, «Փորձ» եռամսեայ հանդէսը, «Արարատ» ամսագիրը և Թափառական «Հայկական աշխարհը»։ Ըստ երևոյթին, հասարակութեան տրամադրութիւնը բոլորովին նպաստաւոր չը պիտի լինէր, որ այդ հրատարակութիւնների վրա աւելանար և մի զուտ մասնագիտական ամսագիր։ Մի այնպիսի ժամանակ բնական կը լինէր մի նոր քաղաքական—հասարակական օրգանը, որի մէջ անմիջապէս արձագանք տար օրվայ եղելութիւնը, ամենքին զբաղեցնող հետաքրքրութիւնը։ Բայց Տէր-Յովհաննիսեանի ամսագիրը 64 միջակ դիրքի երեսներից բաղկացած մի տետրակ էր, բոլորովին կտրված հասարակական կեանքից, բոլորովին մասնագիտական, չոր ու ցամաք։

Եթէ ժամանակն է հասարակական երևոյթների ծնողը, «Մանկավարժական Թերթը», ըստ երևոյթին, պիտի համարվէր մի բոլորովին անժամանակ ծնունդ։

Բայց այդպէ՞ս էր արդեօք։ Անժամանա՞կ էր այդ ծնունդը իսկապէս։

Մեզանում—ո՛չ։ Հասարակական բարձրացած տրամադրութիւնը հասունացրել էր շատ պահանջներ։ Կեանքը 1876—1878 թւականների շրջանում կարծես մի առանձին զիւրազգացութիւն էր ստացել, որով շօշափում էր իր մտաւոր—կուլտուրական առաջադիմութեան համար անհրաժեշտ գործօնների պակասութիւնը։ Եւ առաջ եկան ու պիտի գային մի շարք այդպիսի գործօններ. ամենօրեայ մամուլ, հրապարակախօսական—քարոզչական բանաստեղծութիւն և վէպ, թատրօն, բարեգործական ու կրթական ընկերութիւններ։

Պէտք է ասել, որ այդ գործօնների մէջ ամենակարևոր տեղը գրաւում էր այն, որի ներկայացուցիչն էր հանդիսանում «Մանկավարժական Թերթը»։

Դա դպրոցն էր։

—

Այն ժամանակից, երբ ռուսաց տիրապետութիւնը տարածվեց Անդրկովկասում, հայերի համար ամենից շուտ ըմբռնված, ամենից կարևոր անհրաժեշտութիւնը կրթութիւնն էր։ Լազարեան ճեմարանը և Ներսիսեան դպրոցը այդ գիտակցութեան ամենավաղ արտայայտութիւններն են։ Նրանք էլ պատրաստում են այն գործիչներին, որոնք գրականութիւն և մամուլ ստեղծեցին մեզանում։ Եթէ վերցնենք այն ամենը, ինչ տպագրական մամուլի տակից դուրս է եկել մինչև 1870-ական թւականները, մենք շատ ու շատ հազուագիւտ դէպքեր կը գտնենք, երբ գրողը ուսուցիչ չէ եղել։ Այնպէս որ մեծ չափազանցութիւն չի լինի, եթէ ասենք, որ ուսուցչական գրականութիւն ունէինք։

Եւ ուսուցչական էր դա ոչ միայն այն պատճառով, որ գրողների պարապմունքը ուսուցչութիւնն էր։ Եթէ նայենք այն նիւթերին, որ շօշափում էր հրապարակախօսութիւնը մեզանում, կը տեսնենք, որ հիմնաքարը, ամեն բանի սկիզբն ու վերջը դաստիարակութեան հարցն էր։ Մամուլը իր աչքի առջև տեսնում էր մի մեծ առարկայ—դպրոցական գործունէութիւն։ Նոյն իսկ ոչ-ուսուցիչ գրողներն էլ եռանդով այդ հարցն են ծեծում։

Կա՞ր պակասութիւն։ Կար, այո՛։ Ուսուցիչների գրականութիւն, այո՛, բայց ո՛չ մանկավարժական գրականութիւն, այս բառի իսկական մտքով։ Ծրագիրներ էին առաջարկվում, ուղղութիւններ էին ցոյց տրվում, պակասութիւններ էին շեշտվում։ Բայց այդ բոլորը իբրև ընդհանուր հրապարակախօսական նիւթ, իբրև հասարակական երևոյթների տեսակէտից քննելու հարցեր։ Լոկ դատողութիւններ, լոկ խորհրդածութիւններ, հայեացքներ, կարծիքներ։

բերով, որ 15 րուբլի բերեն ու տանեն. խեղճ ձիատէրը հետեւեալ օրը տարաւ 15 րուբլին, վճարեց Թուրքին ու ձին յետ բերեց, և այլն, և այլն. եթէ օրինակների յետևից ընկնենք, մեզ կը կորցնենք, որովհետև իւրաքանչիւր քայլում հարիւրաւոր օրինակներ են ցցվում առաջիդ։

Ղարաբաղում սեխ, ձմերուկ, վարունգ ցանողները, գրեթէ առանց բացառութեան, Թուրքերն են լինում. հայերը խօ չեն կարող առանց դրանց անցկացնել ամառը, մինչդեռ իրանք չքաւոր մարդիկ են մեծ մասամբ, և սեխ ձմերուկը նրանց սեղանի միակ շռայլութիւնը կարելի է համարել տարվայ այդ եղանակին. Թուրքերն էլ են զգում, որ իրանց արդիւնաբերութեան սպառողների մեծ մասը հայերն են կազմում. բայց թէ վերջիններս ինչ վիրաւորանքներ են ստանում ճանապարհին կամ «բօստանում», ինչ տեսակ Թուք ու մուր են կուլ տալիս, ինչքան են ստորացվում, անել անկարելի է։ Դիտողը մտածում է, որ դրանց ճակատը կամ պղնձէ է, կամ նրանք կորցրել են մարդկային բոլոր արժանաւորութիւնները։

Թուրքերի կատարած «քաջութիւններից» միանգամայն ճշմարիտ օրինակներ բերելով, մենք բոլորովին մտադրութիւն չունենք բոլոր մեղքը Թուրքերի վրա բարդելու. Ո՛չ, շատ անգամ նրանք լոկ գործիք են հանդիսանում հայկական չըկամութեանն ու նամարդ, վախկոտ վրէժխնդրութեանը։ Այգիները Թուրքերն են կտորում, խուրձերը նրանք են վառում, ճիշդ է. բայց Ղուկասը վճարում է Թուրքին 20 րուբլի, որ գնայ Մարկոսի այգին կտորէ, Մարկոսն էլ վճարում է 20 րուբլի, որ գայ Ղուկասի խուրձերը վառէ։ Եւ Թուրքը, «բարեխղճութեամբ» վառում է ու կտորում այն համոզմունքով, թէ ինքը ո՛չ թէ մի վարձու Թշուառական է, այլ՝ ազնիւ ասպետ, որ, թէև վարձով, բայց կատարում է ստանձնած գործը։

Մենք միայն աչքի ընկնող փաստերի մասին մի քանի խօսք ասեցինք. իսկ մանր-մունր փաստերին, օրինակ՝ յարդ գողանալու, կանաչ արտ հնձելու կամ արածացնելու, մարդ վիրաւորելու, մանր իրեր Թռցնելուն՝ չափ ու սահման չը կայ։ Եթէ այդ բոլորը հաշւենք, կը տեսնենք, որ Վարանդու գաւառի գիւղերի մեծամասնութեան իւրաքանչիւր ծուխը տարեկան առնուազն 40—70 րուբլի կողմնակի փաս ունի. աւելացրէք դրա վրա կարկուտս ու մորեխը, երաշտն ու կենդանիների կոտորածը և պատկերը կատարեալ կը լինի։

Հարց է ծագում. միթէ այդ երկրում օրէնք չը կայ։ Օրէնք կայ. օրէնքը յանցաւորին չի պաչի ու ճակատին դնի. բայց օրէնքը մարգարէ չէ, որ գուշակէ յանցաւորին. բայց ո՞վ է հայ գիւղացիներից այն քաջը, որ գործը դատարանին հասցնէ, այն էլ Թուրքի վերաբերմամբ։ Ուրիշ բան է, եթէ գործը գիւղամիջի լինի. այն ժամանակ, իրար տուն քանդելու համար, դատարանների շեմքերը կը մաշեն։ Իսկ երբ գործը Թուրքին հասաւ, այն ժամանակ մի պարկ ոսկով էլ չես կարող հային դէպի դատարան գրաւել, որովհետև փաստերով համոզված է, որ յանցաւորի բարեկամները շուտով չը պիտի մոռանան այդ համարձակութիւնը։ Դէպք է պատահել, որ գիւղի ջահէլներից մի քանիսը Թուրք գողերին բռնել են յանցանքի տեղում և կապոտած գիւղամէջ բերել. բայց գիւղի փիլիսոփայ ծերերն իսկոյն առաջ են անցել. սրա՛ց տեսէք, տղամարդ են դառել. գողեր են բռնել... բա՛ց Թողեցէք. շատ լակոտներ, ուզում էք սաղ էլի տունը քանդէ՞ք.—և գողերին արձակել են։

Այժմ մի ուրիշ հարց է ծագում.—ինչո՞վ պէտք է վերացվեն այդ չարիքները...

Մ. Տէր-Դանիէլեանց

Բալախանի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ Իշխան Կօնստանտին Կօնստանտինօվիչը նոյեմբերի 24-ին այցելեց Սիոնի մայր եկեղեցին և եկեղեցու Թանգարանը, ուր նայեց գտնված հնութիւնները և այցելուների գրքի մէջ իր սեփական ձեռքով գրեց. «Կօնստանտին, 24 նոյեմբերի 1904 Թւի»։

—

Բագւում խոլերայով հիւանդացել են նոյեմբերի 23-ին 1 հոգի և մեռել՝ 1. Բալախանում հիւանդացել են 2, մեռել՝ 1։ 24-ին ոչ քաղաքում, ոչ էլ Բալախանիում չեն եղել հիւանդութեան կամ մահվան դէպքեր, բայց մի և նոյն օրը Զըխ կայարանում նաւերի վրայից դուրս են առել 6 հիւանդ։

—

Ստացանք Գ. Խաղբաշեանի ռուսերէնից—հայերէն լիակատար բառարանի 7-դ պրակը, որի մէջ վերջանում է II. տառը։ Ներկայ պրակի հետ հեղինակն ուղարկել է և իր նոր գործի՝ հայերէնից ռուսերէն բառարանի մի Թերթը, 16 երես, իբր նմուշ։ Արտաքինը շատ հաճելի տպաւորութիւն է Թողնում. մաքուր տիպ, մանր ու գեղեցիկ տառեր, հայերէն բառերը Թանձր ու սև տառերով։ Մենք կարծիք կը յայտնենք այդ նոր բառարանի մասին, երբ արդէն որոշ մասը դուրս եկած կը լինի։

—

Նոյեմբերի 17-ին, ինչպէս յայտնել ենք, Թիֆլիսի Սալդատսկի բազարում ձերբակալվեց Թուրքահպատակ Միքայէլ Յակոբեանը, որ սեպտեմբերի 14-ին փախել էր Իգդիրի բանտից։ Նա կասկածվում էր Սուրմալուի գաւառապետ Բօգաալաւսկու սպանութեան մէջ։ Մի քանի օր առաջ IV քաղաքամասի պրիստաւ Բաչուրինը Յակոբեանին ցոյց տուեց Իգդիրի բանտի վերակացու Սապիլօվին և 8 վկաների։ Վերակացուն հաստատեց, որ Յակոբեանն է բանտից փախածը, իսկ վկաները հաստատեցին, որ նա է Բօգասլաւսկուն սպանողը։ Յակոբեանը մի քանի ժամանակ ծառայել է Թիֆլիսում իբր դռնապան։

—

Թաւրիզից մի մասնաւոր նամակից քաղում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները խոլերայի մասին. «Խոլերան գնալով հետզհետէ նուազվում է. երէկ (նոյեմբերի 15-ին) մեռնողների թիւը հասաւ 130-ի, բայց 3—4 օր առաջ օրական մեռնում էին 7—900 հոգի։ Խոլերայի սկզբից մինչև նոյեմբերի 15-ը պարսիկներից մեռել են 12,000 հոգի, (ըստ ոմանց նաև աւելի շատ), իսկ հայերից 37 հոգի։ Պարսիկները նախազգուշութեան ոչ մի միջոց ձեռք չառին և այդ պատճառով էլ այդքան սոսկալի զոհեր տուին»։

—

«Մշակի» ընթերցողներին յայտնի է, թէ ինչ ողբալի առողջապահիկ վիճակի մէջ գըտաւ այս ամառ Թիֆլիսի քաղաքային սանիտարական յանձնաժողովը մեր քաղաքի հռչակաւոր, Կրուժօկի բուֆէտը, խոհանոցը և այլ տեղերը։ Այդ գործը յանձնված էր հաշտարար դատարանին, ուր և քննվեց նոյեմբերի 26-ին։ Դատարանը վճռեց 100 րուբլի տուգանքի ենթարկել «Կրուժօկի» բուֆէտը պահողին կամ կապալառուին և 25 րուբլի տուգանքի ենթարկել «Կրուժօկի» վերահսկիչ բժիշկ Բուխին, իսկ աւագներին կամ տամբշիկներին անմեղ ճանաչել։

—

Հոկտեմբերի 24-ին կայացաւ Թիֆլիսում էժանագին և ձրի Թէյարանների և ճաշարանների ընկերութեան ընդհանուր ժողովը։ Նախընթաց տարվայ եկ և մուտքի հաշիւը լսելուց և հաստատելուց յետոյ, հաստատվեց և 1905 Թւի նախահաշիւը՝ մասնաւոր փոփոխութիւններով. ընդհանուր ծախքը 1905 Թւի համար մօտ 10,000 ր. է հաշված։ Վերջում կատարվեցին ընտրութիւնները։ Միաձայն, առանց քուէարկութեան նախագահ ընտրվեց ընկերութեան պատւաւոր անդամ տիկին Մ. Մ. Բարանասեանը, իսկ քուէարկութեամբ վարչութեան անդամ ընտրվեցին տ.տ. Ե. Ա. Աւթանդիլեան և Ե. Ի. Ծուրինեան։

—

Պետական արժէթղթեր, Թուղթ փողեր, դրամագաւոր Թղթեր և այլն պատրաստող հիմնարկութիւնը մօտ ժամանակներս հրատարակելու է մի շարք ժողովրդական էժանագին գրքեր, 5—10 կոպէկ արժէքով։ Գրքոյկները պէտք է զարդարված լինեն գեղարուեստական պատկերներով։ Նրանց բովանդակութիւնը լինելու է պատմական, պատմա-գրականական և մասնագիտական։

—

Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ ձեռնարկված է 1890 Թւականին հրատարակված կանօնադրութեան քննութեանը, Այդ կանօնները վերաբերում են ժողովրդական գրադարաններին։ Մինիստրութեան մէջ տրամադիր են ընդարձակելու այն անձերի շրջանը, որոնց կարելի է յանձնել ժողովրդական գրադարանընթերցարանների վերահսկողութիւնը։ (Нов.)։

—

ԳՈՒԴԱՈՒՐԻՑ (Սուխումի շրջան) մեզ գրում են. «Երէկ, նոյեմբերի 24-ին չորս սահմանապահ զինւորներ պաշտօնական յանձնարարութեամբ, այստեղից 8 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող «Սպիտակ դետակ» անուն ամարանոցից այստեղ նաւակով գալիս, յանկարծ փոթորկայուզվում է ծովը և, շուռ տալով նաւակը, խեղդում է Թշուառ նաւարկուներին։ Ազատվել է միայն ռուս նաւակավարը, որը ինձ հաղորդեց եղելութիւնը։ Զոհերի հրացանները նոյնպէս դուրս են հանվել»։

—

ՂԱԶԱԽԻ գաւառի Բերդ գիւղից մեզ գրում են. «Վերջ ի վերջոյ մեր Շամշադնի հայ հասարակութիւնը ունեցաւ իր ցանկալի տանուտէրին։ Մեր հասարակութիւնը ընտրեց տանուտէր մի ազնիւ, տեղեակ և գաղափարական մարդու այն է՝ պ. Ս. Աղամեանին։ Դեռ մի ամիս չը կայ պաշտօն ստանձնելը, բայց արդէն իր լուրջ հոգատարութեամբ ժողովրդի բարօրութեան մասին, ցոյց է տալիս, որ պէտք է օգտակար լինի մեր շրջանում։ Ի Թիւս մի քանի նորոգումների աշխատում է նաև գիւղական շտեմարան բանալու։ Ցանկանում ենք կատարեալ աջողութիւն և յոյս ունենք, որ նրա յայտնած ցանկութիւնները լոկ խօսքեր չեն մնայ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ինչի համար հեռացաւ ծովապետ Ալէքսեէվը։ «Бирж. Вѣд.» լրագրի մէջ տպված է մի խօսակցութիւն կօնտր-ծովապետ Աբազայի հետ, որ Հեռաւոր-Արևելքի կօմիտէտի գործերի կառավարիչն է։ Աշխատակցի հարցմունքին, թէ ինչով պէտք է բացատրել ծովապետ Ալէքսէէվի մերժումը՝ շարունակել պատերազմական գործողութիւնների գլխաւոր ղեկավարութիւնը, Աբազան ասաց. «Ծովապետ Ալէքսէէվը շատ ուղիղ և շիտակ մարդ է. նա վաղուց խնդրում էր ազատել իրան այդ պարտաւորութիւններից, որովհետև իրան բաւականաչափ ձեռնհաս ցամաքային զօրավար չէ համարում և խոստովանում է, որ ռուսաց հասարակութեան մէջ կը գտնվեն աւելի ձեռնհաս անձինք։ Սակայն այդ բանը չարգելեց ծովապետ Ալէքսէէվին 1900-ին փառաւոր կերպով կատարել ցամաքային և ծովային ոյժերի գլխաւոր հրամանատարի պաշտօնը, Չինաստանում, բօկսէրական շարժումը ճնշելու ժամանակ։»

Գալով 2-րդ Խաղաղ-ովկիանոսեան էսկադրային, կօնտր-ծովապետ Աբազան ասաց, թէ ծովապետ Րօժեստվենսկու էսկադրան շատ քիչ բանով է զիջում ամբողջ ճապօնական էսկադրային իր ոյժերով։ Եթէ Րօժեստվենսկու էսկադրայի հետ միացնեն Պօրտ-Արտուրի էս-

Մամուլը առաջ էր տանում իր այդ վերաբերմունքը, իսկ կեանքի մէջ երևում էր նոր հիմնարկութիւնը — ժողովրդական դպրոցը։ Խօսվում էր նրա կառավարութեան մասին, վիճում էին թէ ինչ պիտի տայ այդ դպրոցը, ինչ պահանջներ պիտի իրագործէ։ Որոշվում էր նրա տիպը, նրա բնաւորութիւնը։ Բայց դա քիչ էր, շատ քիչ։ Դատողութիւնը դեռ գործ չէ, դատողութիւնը յաճախ օդի մէջ կախված է մնում, մինչդեռ կեանքի մէջ գոյութիւն ստացած հիմնարկութիւնը գործնական առաջնորդ, անմիջական ղեկավարող սկզբունքներ է պահանջում։

Դպրոցը ընդհանուր մամուլի ղեկավարութեամբ չէր կարող առաջ գնալ։ Հարկաւոր էր մասնագիտական մամուլ։ Հարկաւոր էր դըպրոցական յատուկ օրգան։

Այդ կարիքը զգացվում էր դեռ 60-ական Թւականներին։ Եւ առաջին մանկավարժական օրգանը մեզանում պիտի լինէր «Հայկական Աշխարհը», եթէ նա միայն մանկավարժութեան նուիրվէր. հրաժարվելով գրական—հասարակական ամսագրի ծրագրից։ Բայց հրաժարվելը, լոկ մանկավարժական անուանվելը դեռ բաւական չէր։ «Հայկական Աշխարհը» համարեա գլխաւորապէս դաստիարակութեան հարցերով էր զբաղվում։ Դպրոց և դպրոց—այս էր նրա նշանաբանը։ Սակայն, նա մանկավարժական գիտութեան ներկայացուցիչ չէր, մեզանում դաստիարակչական նոր սիստեմի ղեկավար չը դարձաւ։ Խորէն Ստեփանէն ուսուցիչ էր, բայց ոչ մասնագէտ մանկավարժ։ Ապացոյց. նա հրատարակում էր ամսագիր, Եւրոպայի անունից էր խօսում, բայց մի և նոյն ժամանակ իբրև տեսուչ Շուշու Թեմական դպրոցում, սոսկալի, չը տեսնված չափերով գործադրում էր ծեծը։ Եւ այս երբ.—1874 Թւականին։

«Հայկական Աշխարհը», ուրեմն, կարող ենք համարել նոյն դաստիարակչական դատողութիւնների, խորհրդածութիւնների շարունակութիւն, բայց աւելի լայն չափերով։

Նոյն տիպն էր ներկայացնում և «Դպրոց» ամսագիրը, որ 1874 Թւին սկսեց հրատարակել Վահան վարդապետ Բաստամեանը էջմիածնի Գայիանէի վանքում։ «Դպրոցը» արդէն զուտ մանկավարժական ամսագիր էր, բացառապէս նուիրված ուսումնարանական գործին։ Բայց դժբախտութիւնն այն էր, որ այնտեղ գրողը գլխաւորապէս ինքը, խմբագիրն էր, իսկ խմբագիրը իրաւաբանական կրթութիւն էր ստացել և մասնագէտ մանկավարժ չէր։ Այդ պատճառով էլ «Դպրոցը» դարձեալ նոյն երևոյթն էր ներկայացնում—մանկավարժական խորհրդածութիւններ։ Հաւի թէ այդ ամսագրի մէջ մենք գտնենք այնպիսի յօդուածներ, որոնց կարելի չը լինէր տպագրել մի ոչ մասնագիտական հրատարակութեան, օրինակ մի լրագրի կամ ամսագրի մէջ։ Եւ եթէ «Դպրոցը» ունի ճիշդ որ մասնագիտական հրատարակութեան յատուկ մի բան, դա նրա երկրորդ բաժինն է, ուր Վահան վարդապետը, որքան ներում էին նրա մանկավարժական հասկացողութիւններն ու գրողի ընդունակութիւնը, տալիս էր նիւթեր մանկական ընթերցանութեան համար։

«Դպրոցը» երկար կեանք չունեցաւ։ Հասնելով առաջին տարվայ վերջին, Վահան վարդապետը խոստովանեց, որ իր ամսագրի պակասութիւնն այն էր, որ մասնագէտ դպրոցական գործիչներ չաշխատակցեցին նրան։ Առաջին տարեշրջանը փակելով, զուտ 316 րուբլի դէֆիցիտով, Բաստամեանը յայտարարում էր, որ ինքը, այնուամենայնիւ, վհատված չէ և չը պիտի վախենայ զոհողութիւններից՝ հրատարակութիւնը շարունակելու համար։ Բայց «Դպրոցը» մեռաւ այդ յայտարարութիւնից յետոյ։ Եւ արդեօք աւելո՞րդ չը պիտի լինէին զոհողութիւնները, եթէ գործը այդպէս էլ պիտի գնար, չը ներկայացնելով մի առանձին նորութիւն, դպրոցական կեանքի մէջ մի որոշ ուղղութիւն, որոշ սկզբունքներ չը մացնելով։

Այսպէս ահա, անկատար էին մեր այն ամսագրերը, որոնք կամ բոլորովին, կամ մեծ մասամբ նուիրված էին դպրոցական գործին։ Եւ սակայն ժամանակը այդքան անկատար պահանջներ չէր ներկայացնում։ Ժողովրդական դպրոցը գնալով զարգանում էր, առաջ քաշելով կարևոր հարցեր, գրաւելով ընդհանուրի ուշադրութիւնը իբրև մի լայն ասպարէզ, ուր երիտասարդութիւնը կարող էր գործադրել իր ոյժերը՝ ժողովրդին ծառայելու համար։ Նոր հովեր էին փչում, որոնք գալիս էին ջնջելու դպրոցական սխօլաստիկան, Թարմացնելու այն մթնոլորտը, ուր դեռ Տէր-Թօդիկեան մանկավարժական իմաստութիւններն էին տիրում։ Նոր սկզբունքներ, նոր սիստեմ։ Ժողովրդական դպրոցը դառնում է մի սրբութիւն, մի պաշտամունք, որին անձնուիրաբար ծառայել է սկսում գաղափարական երիտասարդութիւնը։

Այստեղ, տարաբաղդաբար, անհնարին է գոնէ համառօտ կերպով ուրուագծել այն շարժումը, որ ժողովրդական դպրոցի շուրջը և նրա անունով սկսվեց։ Գուցէ մեր ընթերցողներից շատերը ականատես են եղել, յիշում են այն անմոռանալի ժամանակները։ Մեզանում դպրոցական գործը բիւրօկրատիական հիմնարկութիւն չէր, այլ բառի բուն նշանակութեամբ՝ հասարակական։ Եւ որովհետև հասարակական գաղափարները առանձին ոգևորութեան առարկայ են դառնում այնպիսի ժամանակամիջոցներում, երբ ներքին և արտաքին հանգամանքները աջակցում են նրանց, խրախուսում են, ուստի և հասկանալի է, թէ ինչու 1876—1878 Թւականների եռանդուն, ոգևորող շրջանը այնքան մեծ զարկ տուեց մեր հասարակական—կուլտուրական գործօններին և ամենից շատ այն կրթական ձգտումներին, որոնք վաղուց ռուսահայերի առաջնակարգ հոգսերն էին կազմում։

Յանկարծ, կարծես կախարդական գաւազանի շարժմամբ, կեանքի մէջ իրողութիւն է դառնում նոր դպրոցը։ Բազմաթիւ երիտասարդներ գնում են նրան ծառայելու գաւառական քաղաքները, գիւղերը. տեսնում են իրանց մէջ նոր տեսակի գործիչներ, որոնք դպրոցական շահերի հարցերն են արծարծում, վիճում դատում են, թէ ո՞րն է լաւը, ո՞րն է օգտակարը։ Եւ ահա ծնվում է զուտ մանկավարժական մամուլի պահանջը։ Այդ պահանջի առաջին արտայայտութիւնը դառնում է Յակոբ Տէր-Յովհաննիսեանի «Մանկավարժական Թերթը»։

(Կը շարունակվի)

կաղբան, այն ժամանակ նա աւելի ուժեղ կը լինի ճապօնական նաւատորմից և դրութեան տէրը կը դառնայ ծովի վրա, զրկելով, այդպիսով, ճապօնական բանակը իր յենակէտից և հնարաւորութիւնից՝ հաղորդակցութիւն ունենալ ցամաքի հետ։

Եապօնացիների զգուշմը Գերմանիայի դէմ։ «Daily News» լրագիրը հաղորդում է, թէ որքան սաստիկ գրգռված է ճապօնական հասարակութիւնը Գերմանիայի դէմ։ Ճապօնացիները ասում են. «Գերմանական հպատակները մատակարարում են ռուսներին զէնք, ռազմամթերք և ամեն տեսակ պատերազմական մաքսանենգային ապրանք։ Բալտիական նաւատորմին ուղեկցում է ածխավաճառների մի ամբողջ նաւատորմիղ, որոնց ուղարկում են բացառապէս գերմանական ծովագնաց ընկերութիւնները, որոնք սերտ յարաբերութեան մէջ են գտնվում գերմանական կառավարութեան հետ։ Այդ ամենը այն տպաւորութիւնն է գործում, թէ Գերմանիան չէ կատարում այն պարտաւորութիւնները, որ նրա վրա դնում է միջազգային իրաւունքը։ Չը բաւականանալով ռուսաց նաւերին ածուխի վաճառմամբ, գերմանացիները ծախել են նրանց և շոգենաւեր, որոնք վերածված են զրահաւորված կրէյսէրների։ Ռուսների պատուէրով գերմանական գործարանները պատրաստել են բազմաթիւ թնդանօթներ և ռումբեր և ուղարկել են ռուսներին։ Այս ամենը գրգռում է ճապօնացիների մէջ Գերմանիայի վերաբերմամբ դառն զգացում։ Ճապօնական կառավարութիւնը առ այժմ ոչ մի բողոք չէ յայտնում, բայց ժողովուրդը իր գայրոյթն է յայտնում, մերժելով գնել գերմանական ապրանք։

Ինչ կարծիք է յայտնել ծովապետ Րօժդեստվենսկին։ «Daily Chronicle» լրագրի թղթակիցը խօսակցութիւն է ունեցել ծովապետ Րօժդեստվենսկու հետ Վիգօում և հեռագրում է. «Ծովապետը ասաց ինձ, որ չարաբաստիկ գիշերը նրա էսկադրան յանկարծ իրան գտաւ ձկնորսային նաւերի մէջ և նրանց ցանցերում, այնպէս որ հարկաւոր եղաւ կանգնեցնել նոյն իսկ մեքենաների աշխատութիւնը։ Նոյնչափ յանկարծակի երևացին երկու ականանաւեր, որոնք մեծ արագութեամբ գնում էին ուղղակի ռուսաց նաւերի վրա։ Ականանաւերը բոլորովին պարզ տեսնվում էին, և երբ նրանցից մէկի վրա ուղղեցին ցոլացուցիչի ճառագայթները, ծովի երեսին տեսնվեցին լողացող ականներ։ Հրաման տրվեց հրաձգել և շուտով ականանաւերից մինը խորասուզվեց, իսկ միւսը աներևութացաւ։ Երբ դրանից յետոյ յայտնվեց ձկնորսային նաւերի ներկայութիւնը, հրաձգութիւնը դադարեցրին։ Էսկադրայի հրամանատարը հարցրեց ինձ, արդեօք իմ կարծիքով, մի ուրիշ հրամանատար այլապէս կը վարվէր։ Ես այն տպաւորութիւնը ստացայ, թէ ռուս ծովապետը համոզված է և իր գործողութեան եղանակը միանգամայն կանոնաւոր է համարում։ Ճաշից յետոյ ես նորից այցելեցի ծովապետին և դարձրի նրա ուշադրութիւնը Անգլիայից ստացվող լուրերի լրջութեան վրա։ Ծովապետը պատասխանեց. «հասկանում եմ, անհրաժեշտ է կատարել այն պարտաւորութիւնները, որ դնում է Անգլիայի վրա նրա դաշնակցութիւնը Ճապօնիայի հետ։ Րօպէն յարմար է ղատված։ Ռուսաստանը կընդունէ իրան ուղղած կոչը և կը կռուէ»։ Իմ նկատողութեան վրա, թէ հաւանօրէն, անգլիական էսկադրան սպասում է նրան նաւահանգստից դուրս, ծովապետը պատասխանեց. «Ես պատրաստ եմ դուրս գալ և մեռնել։ Անգլիան պատրուակներ էր որոնում պատերազմի համար»։

Սխալը քիչ քիչ պարզվում է։ «Daily Expr.» թերթի թղթակիցը նկարագրում է հետևեալ պատկերը, թէ ինչպէս տեղի ունեցաւ սխալը. «Երկու ռուսական ականանաւեր յանկարծ մշուշի մէջ երևացին ռուսական կրէյսէրների առջևից գնացող փոխադրանաւի առաջ։ Փոխադրանաւից ազդանշան տուին, թէ նա յարձակումն է կրում։ Ականանաւերից մինը մանեօվր անելով, սպրդեց, հէնց որ սկսվեց թնդանօթաձգութիւնը։ Միւս ականանաւի հրամանատարը մտածելով, որ ճապօնացիներն են յարձակվում իր վրա, հրաձգութիւն բացեց։ Մօտակայ կրէյսէրի վրա մի քանի նաւազներ վիրաւորվեցին։ Ականանաւի հրամանատարը, նկատելով սխալը, սկսեց ազդանշաններ տալ և կարողացաւ դուրս գալ կրակի շրջանից։ Երեք կրէյսէր, սակայն շարունակում էին հրաձգել և հենց այդ ժամանակ անգլիական ձկնորսները վնասվեցին։ (П. Д.)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Պարսկաստան։ Բուշիր-Աշրաս քաղաքից նոյեմբերի 18 ին (31-ին) գրում են «Н. В.» լրագրին, թէ անգլիական ներկայացուցիչները Բուշիրում, Շիրազում և Սպահանում նոյեմբերի 15-ին մեկնեցին Լօրստան տանելով իրանց հետ ընծաներ բախտիարների շէյխերի համար, այն նպատակով որ բանակցութիւններ սկսեն Խօրրամաբադ—Թէհրան ճանապարհի շինութեան մասին։

—«Нов. Вр.» լրագիրը քննելով բելգիացիների Պարսկաստանում կատարած դերի մասին գալիս է այն եզրակացութեան, որ բելգիացիները կարողացել են իրանց ձեռքը ձգել ամբողջովին Պարսկաստանի ներքին կառավարութեան և մանաւանդ ֆինանսային մասի գործը։ Նրանք կարողացան կարճ ժամանակում ձեռք ձգել Պարսկաստանի պետական գործառնաւորութեան բոլոր կարևոր ճիւղերի վարչութիւնը, մինչ ռուսները երկար ժամանակ ձգտում էին ստանալ գոնէ վերահսկողութեան իրաւունք փողերանոցի վրա և այդ բանը նրանց չաջողվեց։ Այժմ բելգիացիների ձեռքին է մաքսային վարչութիւնը, պօստի և փողերանոցի մինիստրութիւնը և տուրքերի վարչութիւնը։ Sic transit gloria mundi, այս խօսքով վերջացնում է իր յօդուածը «Н. В.» լրագիրը։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

26 նոյեմբերի

ՄՈՒԿԴԷՆ, 27 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Գեներալ Րէնէնկամպֆ զեկուցանում է նոյեմբերի 3-ի և 4-ի կռիւների մասին, որոնցից յետոյ նա յետ նահանջեց։—Ճապօնացիները թոյլ գործունէութիւն են ցոյց տալիս, իսկ ռուսները ամրակոծում են անդադար ճապօնական դիրքերը։

ԼՕՎԻՉ, 26 նոյեմբերի։ Այստեղ հաւաքված են Հեռաւոր Արևելք ուղարկվող զօրքերը, որոնք սպասում են Թագաւոր Կայսրի գալստեանը, որ ցանկանում է հրաժեշտ տալ հեռացող զօրամասերին։ Ազգաբնակութիւնը ուրախութեամբ սպասում է պաշտելի Ինքնակալի գալստեան։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 26 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Արտիլլերիական հրաձգութիւնը շարունակվում է նոյեմբերի 25 ին ամբողջ գծի վրա։ Այսօր կրակ են թափում ընդհատումներով։ Կռիւը կարող է բռնվել Իւրաքանչիւր րօպէ։ Իւրաքանչիւր կողմը սպասում է հակառակորդի յարձակման։

ՇԱՆԳՀԱՅ, 26 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Այստեղի բրիտանական շրջաններում լուր է պըտըտում, որ ճապօնական զինւորական նաւը դիպաւ ականին և ջրասոյզ եղաւ բաց ծովում, Պօրտ Արտուրի մօտ։

ԼՕՆԴՕՆ։ (Րէյտէր)։ Գաղթականութիւնների քարտուղար Լիտլտօն այն ճառի մէջ, որ արտասանեց Լիմինգտօնում, յայտնեց, որ լրագիրների հրատարակած անգլօ-ռուսական համաձայնութեան բնագիրը իսկական չէ, և այդ պատճառով խորհուրդ է տալիս խուսափել դատողութիւններից համաձայնութեան որոշումների մասին, մինչև որ չը հրատարակվի պաշտօնական բնագիրը, որ կը կայանայ մերձաւոր ապագայում։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Առաջին հանդիպումը, որ սերբիական չէտաները ունէին Գրիգօրիի հրամանատարութեամբ թիւրքական զօրքերի հետ, տեղի ունեցաւ Վելէսի մօտ, որը այստեղ մեծ սենսացիա առաջացրեց։ Ընդհանուր կարծիքի համաձայն, հնարաւոր է, որ սերբիական և բօլգարական կօմիտէտները միանան և մէկ կօմիտէտ կազմեն։ Զինւորական մինիստրը թողնում է իր պաշտօնը հիւանդութեան պատճառով։ Հրաժարականը դժուարութիւններ կը ստեղծէ զինւորական մինիստր ընտրելու ժամանակ այն տարաձայնութեան պատճառով, որ գոյութիւն ունի զօրքի մէջ։

ԱԲՕ։ Դատարանը վճռեց Շաումանի գործը յետաձգել մինչև նոյեմբերի 23-ը և Շաումանին բանտից արձակել։

ԼՕՆԴՕՆ, 26 նոյեմբերի. (Րէյտէր)։ Ճապօնական տասներկու միլիօն ֆունտի վեցպրօցէնտական նոր փոխառութիւնը կը հրատարակվի վաղը կամ միւս օրը $90^1/_2$ գնով։ Կէսը Լօնդօնում և կէսը Նիւ-Եօրկում։

27 նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-լէյտենանտ Սախարովի հեռագիրը գլխաւոր շտաբին 1904 թւի նոյեմբերի 26-ից. «Նոյեմբերի 25-ին արևածագին, հակառակորդի առաջապահ զօրամասերը արշաւանք սկսեցին և նեղեցին մեր պահակախմբերին, որ գտնվում էր Զժան-Տանխէնան գծի վրա, դրանից դէպի արևելք գրաւեցին Ոտեանզի, Էրտայզի և Պաուսէնտուն գիւղերը։ Հեծելազօրքից օժանդակութիւն ստացած պահակախմբերը յարձակումն սկսեցին, արտիլլերիական կրակով դուրս մղեցին հակառակորդին նրանց գրաւած գիւղերից և վերականգնեցրին պաշտպանութեան նախկին գիծը։ Բանակի մնացած ճակատի վրա օրվայ ընթացքում շարունակվում էր արտիլլերիական ցանցառ կրակ, որը արգելում էր հակառակորդին խրամատային աշխատանքներ կատարել։ Նոյեմբերի լոյս 26-ի գիշերը կամաւոր կօմանդաները հակառակորդի խուզարկութիւն էին կատարում և անհանգստացնում էին նրան ամբողջ ճակատի վրա։ Ներկայ նոյեմբերի 26 ի պատերազմական ընդհարումների մասին զեկուցումներ չեն ստացված։»

27 նոյեմբերի

ՇԱՆԳՀԱՅ, 26 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ «Րէշիտէլնի» ականանաւի օֆիցէրները և կօմանդան գետեղված են «Մանջուր» մարտանաւի վրա։ Հրամանատարին աջողվեց ներս մտնել Վուզուն։ Կարծում են, որ նա գերմանական պօստային շոգենաւով ուղևորվել է Եւրոպա։

ՊՕՐՏ-ՍԱԻԴ, 25 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Հայիրէյից ժամանեցին ռուսական ընդհանուր հիւպատոսը և ծովային գործակալը և խորհրդակցութիւն ունեցան այստեղի հիւպատոսի հետ, որ տևեց մինչև երեկոյեան 12 ժամը։ Ընդունվում են զգուշութեան արտակարգ միջոցներ եկող նաւերի պաշտպանութեան համար և վարձվում են յատուկ մարդիկ, որոնք կը հսկեն ափերի վրա։

ԲԵՐԼԻՆ։ «Nord. Allg. Zeit.» լրագիրը յայտնում է, թէ որ և է հիմքից զուրկ է արտասահմանեան լրագիրների հաղորդած այն տեղեկութիւնը, որ ռուսաց կառավարութիւնը կամ ռուսաց ծովապետութիւնը նախազգուշութիւն են ստացել Գերմանիայից ականների և դրա նման այլ ռումբերի միջոցով պատրաստվող յարձակման վերաբերմամբ բալտիական նաւատորմի վրա։

ԲԷԼԳՐԱԴ։ Պաշտօնապէս հերքվում է այն տեղեկութիւնը, որ զինւորական մինիստր Պուտնիկ հրաժարական տուեց։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ֆրանց-Յօվսէփ կայսրը շնորհեց Զինովիէվին Լէօպօլդի 1-ին աստիճանի շքանշանը։ Թագաւոր Կայսրը Ամենաողորմածաբար բարեհաճեց շնորհել բարօն Կալիգէին Ս. Անդրէյ Նախակոչի շքանշանը։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 26 նոյեմբերի։ (Կորր. Բիւրօ։ Կամաւոր նաւատորմի «Վլադիմիր» շոգենաւը անցաւ Բօսֆօրով։

ԿԱՆԷՅԱ, 26 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Այստեղ սպասվում է «Եարօսլավլ» փոխադրիչ նաւի գալուստը 1300 տօնն ածուխի բեռով, որ նշանակված է բալտիական էսկադրայի համար։

ԲԵՐԼԻՆ, 26 նոյեմբերի։ (Վօլֆ)։ Զկնորսական «Զօնտագ» շոգենաւի շկիպէրին հարցուփորձ անելուց յետոյ, այդ գործի վերաբերմամբ հարցաքննումը հաղորդվեց նոյեմբերի 20-ին ռուսաց կառավարութեանը, որը յօժարութեամբ համաձայնվեց դէպքի անյապաղ քննութիւնը կատարել և բոլոր վնասները հատուցանել։ Շոգենաւը, ինչպէս արդէն հաղորդված էր, ամբակոծութեան ենթարկվեց ռուսական պատերազմական նաւերի կողմից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Փոխարքայ գեներալ-ադիւտանտ Ալէքսէեվ ժամանում է Պետերբուրգ նոյեմբերի 28-ին։

ՏՕԿԻՕ, 26 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Անպաշտօնական հաղորդագրութիւնների համաձայն ճապօնական պաշարողական բանակի գործողութիւնները Պօրտ-Արտուրի առաջ շարունակվում են թէև դանդաղ, բայց բաւարար կերպով։ Կրային տափը և ժայռոտ տեղը սաստիկ արգելք են հանդիսանում պեղային աշխատութիւններին։ Այժմ համարում են, որ Էրլունշանի և արևելեան Ցզիգուանշանի առումը առանց Անցզուշանի և Իցզուշանի բաւական չէ, ստիպելու համար ռուսներին յանձնել ներքին քաղաքը։ Համաձայն Չախէից ստացված տեղեկութիւններին, միմեանց դէմ առ դէմ կանգնած երկու բանակները ամրացնում են իրանց դիրքերը գետի երկարութեամբ և եռանդով պատրաստվում են նոր մեծ ճակատամարտի։ Երկու կողմերի խուզարկուական զօրախմբերը շարունակ շփվում են իրար հետ։ Տեղի են ունենում յաճախակի առաջապահեան ընդհարումներ։ Սակայն քիչ հաւանութիւն կայ, որ ընդհանուր ճակատամարտը սկսվի մօտ ապագայում։ Ասում են, որ ռուսաց զօրքերի փոխադրութիւնը շատ լաւ է կատարվում։ Զօրքերը և արտիլլերիան հասնում են առանց ընդհատման՝ լրացնելու համար պակասորդը Շախէի մօտ տեղի ունեցած ծանր կորուստներից յետոյ։

ԱՍԽԱԲԱԴ, 27 նոյե.։ Առաւօտեան ժամը 7-ին զգացվեց սաստիկ երկրաշարժ։

ՇԱՆԳՀԱՅ, 26 նոյե. (Րէյտէր)։ Լուր է պտտում, որ մի բարձր պաշտօն վարող չինացի աստիճանաւոր սպանվել է ճապօնացիներից նոյե. 20-ին Շախէպուի մէջ։ Նրան բռնել են ճապօնական զօրքերին լրտեսելու ժամանակ և այդ լրտեսութիւնը, ինչպէս ասում են, նա անում էր ընդհանուր հրամանատարի հրամանով։ Մուկդէնի նահանգում մի քանի հազար խռովարարներ խուժել են Կայֆին. Խունան նահանգում նրանք քանդել են հեռագրաթելը տասը մղոն տեղ։ Հրոսակախումբը լաւ զինաւորված է։ Երկիւղ են կըրում, որ ծանր անկարգութիւններ կը լինեն։

ԲԵՐԼԻՆ։ Գերմանական Կարմիր Խաչը արևելեան-ասիական պատերազմական բեմի համար կազմակերպում է նոր հիւանդանոց հարիւր մահճակալի համար։ Հիւանդանոցը գտնվելու է Իրկուտսկում։ Բացի դրանից ռուսաց Կարմիր Խաչին յանձնվել են յարմարութիւններ՝ վիրաւորներին փոխադրելու օժանդակ գնացքով երկու հարիւր հոգու համար։ Ճապօնական բանակին ուղարկվում է վիրակապական նիւթերի նշանաւոր քանակութիւն, բացի դրանից նրան թոյլատրվել է օգտվել գերմանական ծովային հիւանդանոցով Իօքօհամայում։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Րուզվէլտը ընտրվեց նախագահ ահագին մեծամասնութեամբ։

ՉԻՖՕՒ։ (Րէյտէր)։ Հսելով գերի ռուս զինւորի պատմածը, Նօգին կազմեց մի նամակ պահակազօրքի մէջ տարածելու համար։ Նամակի մէջ հաղորդվում է Կուրօպատկինի նահանջումների և Օյեամայի առաջ նրա անզօրութեան մասին։ Ասվում է, թէ բալտիական նաւատորմը նոր միայն ընկել է հեռու ճանապարհ և, վերջապէս, բերդապահ զօրքի ուշադրութիւնն է հրաւիրվում ճապօնական խրամատների անընդհատ առաջխաղացութեան վրա։ Հիւակատար ուշադրութիւն է խոստացվում այն անձերին, որոնք անձնատուր կը լինեն։ Նամակի մի քանի պատճէններ՝ գրված ռուսերէն, տրվեցին գերի բռնվածին, որը նոյեմբերի 22-ին վերադարձաւ ռուսների մօտ և նոյն գիշերը նորից յետ եկաւ, ասելով, թէ զօրքերի տրամադրութիւնն այնպէս է, որ չը նայելով չափազանց ծանր դրութեան, նրանք մտքից անգամ չեն անցկացնում անձնատուր լինել։

ՉԻՖՕՒ, 27 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Յարձակումը Պօրտ-Արտուրի վրա դադարեց։ Գրաւած մարտկոցների վրա թնդանօթներ պահելու փորձը միայն համեմատական աջողութիւն ունի ռուսական կատաղի կրակի պատճառով։ —«Բայեանը» լուրջ կերպով վնասված է նաւահանգստում հինգ մեծ ռումբերով։

ՏՕԿԻՕ, 25 նոյեմբերի։ (Րէյտէր)։ Զինւորական փոխառութեան համար բացված ստորագրութիւնը վերջացաւ։ Լուրերին նայելով, պարզվում է, որ փոխառութիւնը ծածկված է առնուազն եռապատիկ չափով։

ՆԱԳԱՍԱԿԻ։ (Րէյտէր)։ Նոյեմբերի 23-ին Խիրօշիմից, Սիմօնօսեկից և Մօնջիից ուղարկված են դէպի Դալնի Նօգիի զօրաբանակի համար երկու դիվիզիաներ՝ բաղկացած 40,000 մարդուց, որոնք պէտք է ուժեղացնեն Նօգիի զօրաբանակը այն չափազանց մեծ կորուստների փոխարէն, որ ճապօնացիները ունեցել են միկադօյի ծննդեան օրը։ Այդ կորուստները հասնում են 20,000-ի։

ՊՕՐՏ-ՍԱՅԻԴ։ Ռուսաց գլխաւոր հիւպատոսը խորհրդակցութիւն ունեցաւ Սուէզի ջրանցքի կառավարչի և գլխաւոր գործակալի հետ և հանգստացուցիչ հաւաստիացումներ ստացաւ անգլիական նաւատորմի վերաբերմունքի մասին. հիւպատոսը վերադարձաւ Կահիրէ։

ՊԱՐԻԶ։ 415 ձայնով 141-ի դէմ պատգամաւորների ժողովը համաձայնութիւն յայտնեց պատգամաւոր Սիվէտօնին դատի ենթարկելու վերաբերմամ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Ամեր. քարտուղար Գէյ հաղորդագրութիւն ստացաւ մեքսիկական կառավարութիւնից, որ նա պատրաստ է բանակցութիւններ սկսել Միացեալ-Նահանգների հետ միջնորդ դատարանին վերաբերեալ դաշնագիր կնքելու մասին։

ՍՕՖԻԱ։ Բօլգարական մաքսային նոր սակագների ցուցակը ներկայացվեց պատգամաւորների ժողովին. ցուցակը կը հաստատվի։ Սրանից յետոյ կը սկսվեն բանակցութիւններ

զանազան պետութիւնների հետ առևտրական դաշնագրերի մասին:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱՆ

26 հոկտեմբերի

Բորսայի դիսկօնտը	6—7½%	»
Պետական 4% րենտան	91⅞ —	»
I Խաղար. տոմսերը	416— —	»
II » »	318— —	»
III » »	266¼ —	»
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդիտ. Ընկ.	— — —	»
Բագուի » » »	— — —	»
Թիֆլիսի հող. բանկի 5%	— — —	»
» » » 4½%	— — —	»
Բագուի Նաւթ. Ընկ.	458— —	»
Կասպիական Ընկ.	5525— —	»
Մանթաշեան և Ընկ.	240— —	»
Նոբէլի և Ընկ.	10625— —	»

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺՇԿ. ՄԻՆԱՍ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախ՝ օրդինատոր Մոսկվայի Համալսարանի կլինիկայի ընդունում է հիւանդներին՝

ՄԻՋԱՍԵՌԱԿԱՆ ՍԻՖԻԼԻՍԻ և ՄՈՐԹՈՒ

հիւանդութիւններով ամեն օր 10—11 ժ. առաւօտեան և 6—8 ժ. երեկոյեան: Հասցէն Ռտիշչեվսկի փողոց, տուն № 1 «Պաժարնի կոմանդի» դիմաց, տէլէֆօն 711.

(ա. օ.) 4—10

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներ ամենայն օր 12—2 առաւօտ. և 5—6 երեկ. Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանովի—դեղատան կից: (չ. շ.) 18—10

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեան

տեղափոխվելով Թիֆլիսից ՐՈՍՏՕՎ

Հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ. և 7—8 ժ. երեկոյեան:

Б. Садовая, 136, д. Бакалова.

(ռ. կ. ե. հ.) 49—100

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Ա. Յ. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

Վերսկսեց ընդունելութիւնը.—Ն ե ր ք ի ն և ջ ղ ա յ ի ն հ ի ւ ա ն դ ու թ ի ւ ն ն ե ր: Ամեն օր 9—11 ժ. առաւօտ և 5—7 ժ. երեկոյեան:

Վելիամինօվսկայեա փողոց, № 13. տ. Սաֆարովի: (ե. հ. կ.) 15—20

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Գր. Տէր-Գրիգորեանց

ընդունում է հիւանդներին—ներքին (մասնաւորապէս կրծքի) և երեխայոց հիւանդութիւններ. ունի ընտգէնեան կաբինէտ. 154. Միքաէլեան պրօսպէկտ, տէլէֆօն 825.

(շ. ե. հ. չ.) 95—105

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւնների

ԲԺԻՇԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՂԱԶԱՋԵԱՆՑԸ

Ընդունում է ամեն օր՝ առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 11-ը, երեկոյեան 5-ից մինչև 7-ը: Սօլօլակ, Ռտիշչևսկի փողոց, տուն Դիրգիտեանի № 30, տէլէֆօն № 847. (կ.ե.հ.շ.) 6—15

Կովկասի Ուսումնական Շրջանի հոգաբարձական Խորհրդի որոշմամբ, որ հաստատված է Կովկասի քաղաքացիական պ. կառավարչապետի պաշտօնակատարի կողմից,

Կ. ԿՈՒՍԻԿԵԱՆԻ և Լ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

„ՄԱՅՐԵՆԻ ԽՕՍՔ“

(3-րդ և 4-րդ տար.)

Ձեռնարկի 2-րդ տպագրութիւնը:

համարված է պետանի սկզբնական ուսումնարաններում գործադրելու համար: 8—10

Առանձին գրքերով լոյս տեսան

Շ Ի Ռ Տ Ի

ՍԵՒ ՀԱՐՍԱՆԻՔ և ԴԻՒՏ

աշխատութիւնները (տպված են Ռուշչուկում)

Շուտով լոյս կը տեսնէ Պետերբուրգում

«Ք Ր Ի Ր Դ Պ Է Կ»-ը

Բ. տպագրութեամբ.

Յիշեալ և միւս գրքերը գնել ցանկացողները դիմելու են այս հասցէով՝ Анапа, М. Шводу. Մարտիրոս Տէրոյեան-Շւոտ: 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ձեռնարկութիւն Կայսերական թատրոնների արտիստ Լ. Դ. Դոնսկոյի

Այսօր, հինգշաբթի, հոկտ. 28-ին, գաստրոլ Պետրովա-Զվանցևվայի, մասնակցութեամբ տ.տ. Դոնսկոյ-Էյխէնվալդի, Պետրովօյ Զվանցեվայի, Զասլավսկայի, պ.պ. Բօգդանօվիչի, Կոմարովի, Դեմեանենկոի, Սպերանսկու, Զալինսկու և Մուրատօվի կը ներկայացվի վերջին անգամ

Վ Է Ր Տ Է Ր

օպերա 4 գործ., երաժ. Մասսէնէի.

Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին:

Վաղը, ուրբաթ, հոկտ. 29-ին մասնակցութեամբ Դոնսկոի կը ներկայացվի երկրորդ անգամ նոր պարագաներով ՆԵՐՕՆ, երաժշտ. Ռուբինշտէյնի: Շաբաթ, հոկտ. 30-ին, գալա ներկայացում, կը ներկայացվի առաջին անգամ «օր. ՖԻՖԻ», օպ. 1 գործ. երաժ. Կիւի,. II Սեվիլսկի Ցիրիւլնիկ, օպեր. 3 գործ. երաժ. Ռօսսինի:

Պատրաստում են ներկայացնելու ՖԵՆՆԵԼԻ, օպեր. 1 գործ. երաժ. Օբէրի:

1—1 Կառավարիչ՝ Ի. Ա. Կէլլէր

Ա Տ Ա Մ Ն Ա Բ Ո Յ Ժ

ՕՐ. Շ. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՅՈՍԵԱՆ

Վերադառնալով վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտեան 9 ից—2 ժ. երեկոյեան 4-ից—7 ժ.

Հասցէ Վելեամինօվսկայեա № 6: 8—12

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է

Տ. Ե Ժ Ի

530 մեծ. էջ

ԼՈՒՍԱԴԻՄԻՆ

(Ազատութեան Արշալոյսին)

Վ է պ Բ օ լ գ ա ր ի ա յ ի կ ե ա ն ք ի ց

Գինն է 1 ռուբլի:

Մեզ մօտ վաճառվում են նաև Րաֆֆիի աշխատութիւնները: Գումարով գնողներին զիջումն կը լինի: Դիմել՝ Баку, Оганесу Газанчіанъ. ե. հ. շ. 3—5

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ

I

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

ռուսերէնից հայերէն

Լոյս տեսաւ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ պրակը, գինը ճանապարհածախսով 1 ր. 20 կոպ.: Բառարանի բաժանորդագինն է ճանապարհածախսով 7 ր.

II

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

Հայերէնից ռուսերէն

Եկող նոյեմբերի 20 ին լոյս կը տեսնէ առաջին ստուար պրակը (200 եր.) և կարժենայ 1 ր. 50 կոպ.: Բառարանի բաժանորդագինն է ճանապարհածախսով 5 ր., իմ առաջին բառարանի բաժանորդների համար 4 ր.: Օտարաքաղաքացիք և գաւառացիք պիտի ուղղակի ինձ դիմեն այս պարզ հասցէով. Тифлисъ, А. С. Дагбашяну. Թիֆլ. բաժ. գրվել կարելի է «Գուտտէնբէրգ» գրախանութում:

(կ. ե. հ. շ. կ.) 3—5

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ հրաւիրում է բժիշկ քաղաքային հիւանդանոցի համար, որը ունենալու է տասը ժամհճակալ տարեկան հազար ռուբլի ռոճիկով: Ցանկացողները պէտք է դիմեն Վարչութեանը, ուղարկելով իրանց վկայաթղթերը:

Անդամ Վարչութեան Մ. Տէր-Սարգիսեան

(հ. շ. կ.) 3—3

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐԵՐ

Աշակերտաց համար

		Ր.	Կ.	
1.	Դասատետր կրօնի I տարի	—	25	25% զեղչ
2.	» » II »	—	20	20% զեղչ
3.	» » III »	—	30	
4.	Հին-ուխտ (ընդարձակ)	—	45	
5.	» (համառօտ)	—	35	
6.	Նոր-ուխտ	—	40	
7.	Գործք առաքելոց	—	40	
	Ուսուցչաց համար			
8.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) հին-ուխտի	1	75	35% զեղչ
9.	Ուղեցոյց (մեթօդիկայ) նոր-ուխտի	2	5	
10.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Դ.	1	50	
11.	Ուսուցումն քրիստոնէական կրօնի Ե.	—	50	

Ցանկացողները կարող են դիմել հետևեալ հասցէով.

1) Тифлисъ, священнику С. Саакянцъ, Коммерческое училище.

2) » Книжный магазинъ «Гуттенбергъ»

3) » » «Центральный».

—

Դասագրքերիս պահեստը գտնվում է պ. Ալէքսանդր Ամիրաղեանցի մօտ (Карвансарай Тамамшева, мануфактурный магазинъ А. Амирагова).

Ցանկացողները նրանից ևս կարող են պահանջ անել:

Սահակ քահ. Սահակեանց

յ.ա. օ. յլ.—օ. օր-մէջ ս. ա. օ. 53—66

Շարունակվում է ԱՂԲԻՒՐ ամսագրի եւ ՏԱՐԱԶ պատկերազարդ շաբաթաթերթի բաժանորդագրութիւնը: ՏԱՐԱԶԻՆ կարելի է բաժանորդ գրվել նոյեմբերից մինչեւ յունվար, երեք ամսվայ համար ճանապարհածախսով ընդամենը 1 ր. 50 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ. Редакція „ТАРАЗЪ“

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

№ 1 ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ № 1

ԼԵՕ

Ս. ՄԵՍՐՈՊ

Հրատարակութիւն Ա. Փաղտասանի

էջ 336

Գ ի ն ն է 75 կ ո պ. (2 ֆր.) ճանապարհած. 1 ր. (2 ֆր. 50 սանտ.):

Վերադիր վճարով ստանալու համար ուղարկելու է 25 կոպ. նամակադրոշմ:

Կարելի է ստանալ՝ Թ ի ֆ լ ի ս, «Գուտտէնբէրգ» գրավաճառանոցից և Մ ո ս կ վ ա, Առաքել Սարգսեան Սիմէօնեանից:

(Армянскій пер., домъ армянской церкви) 4—10

Գ Ի Տ Ե Ն Ա Լ Ո Վ

Ռուսերէն, հայերէն և վրացերէն լեզուների վարժ կարդալը և խօսալը, փնտրում եմ ծառայութեան, ամենաձեռնտու պայմաններով, բանկերում, գրասենեակներում, գործարանների կօնտորաներում—այլ և այլ պաշտօններով: Ընդունում եմ նմանապէս և արտագրութիւններ, ռուսերէն և հայերէն լեզուներով: Հասցէս. Тифлисъ, Іорская № 7. М. А. 2—3

«Գ Ո Ւ Տ Տ Է Ն Բ Է Ր Գ»

գրախանութում վաճառվում են

«Կայծեր», Րաֆֆիի, հ. I, II և III, նոր տպ. 5 ր.

«Ուղեցոյց կանանց և օրիորդաց», առողջապահական և ընկերական, Նազիկեանի, 7 կ.

«Ձմեռային հէքիաթ», Շէկսպիրի, թ. Նահ, 10 կ.

«Համառօտ պատմ. հայոց եկեղ.», Ն. ք. Ղ. 30 կ.

«Քրիստոնէական վարդապետութ. » 20 կ.

«Համառօտ քարոզներ» » 1 ր.

«Ընտիր մատենագիր, Գրիգոր Նարեկացի», 1 ր.

«Հրաշալի դար», Ուէլլէսի, թարգ. Ստ. Լիս. 80 կ.

«Խօսրովիկ Թարգմանիչ» և երկասիրութիւնք նորին, աշխ. Գար. վ. Յովսէփեանի, 1—20 կ.

«Բանաստեղծութիւններ» Ազա Նեգրի, թարգմ. Յ. Յակոբեանի, ա.—բ. պրակ, 60 կ.

«Բանբեր, գրակ. և արուեստի ա.—բ. գիրք, 4 ր.

«Դասագիրք եկեղ. ձայն. հայոց», աշխ. Թ., 50 կ.

«Աստուածային հրահանգ հանրապարտուց», Մ.. եպիսկ. Բարխուդարեանցի, 80 կ.

«Ղազար Փարպ. հայոց պատմ. և Վահ. Մամիկոնեանի գրած թուղթը, թ. Մ. ք. Տ.-Պ. 80 կ.

«Պըլը-Պուղի», իմաստաս. և առակ. հայոց 45 կ.

„Положеніе армянъ“ въ Турціи, Джаншіева, 1 р.

„Характеристики“ и воспоминанія, Г. Тум., 50 к.

„Замѣтки“ о городскомъ самоуправленіи на Кавказѣ, Г. Туманома, 60 к.

Դիմել. Тифлисъ. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“ Г. Галустянцу. 2—2

Ֆիրման արժանացել է զանազան ցուցահանդէսներում տասն և չորս բրօնզեայ և արծաթեայ մեդալների և Կովկասեան յոբելեանական ցուցահանդէսում ոսկեայ մեդալի:

Աֆրիկեանի ընդարձակ պտղաբուծական այգում

ընդունվում են պատուէրներ պատուաստած պտղատու ծառերի փորձված ամենաարդիւնաբեր տեսակներից: Նոյն այգում ծախվում են մեծ քանակութեամբ ծառատունկեր վայրի ծառերի սերմից ցանած և շէթիլ արած պատուաստվելու համար:

Դիմել Գօրի, Կ. Աֆրիկեանին: Ծառացուցակներն ուղարկվում են ձրի:

(հ. շ. ե.) 1—4

Ազգագրական-Հրատարակչական Ընկերութեան

Վարչութիւնը խնդրում է հայ հեղինակներին ուղարկել իրան ինքնուրոյն աշխատութիւններ հրատարակելու, խոստանալով վարձատրութիւն տալ տպագրական թերթին 24—48 ր., որովհետև Ընկերութեան նպատակն է հրատարակել ինչպէս Ե. Լալայեանի «Ազգագրական Հանդէսը», նոյնպէս և գրքեր, գրքոյկներ, քարտէզներ և այլն: Ընկերութեան բաժնե գինն է 50 ր. միանուագ կամ մաս մաս վճարելի: Ընկերութեան բաժնետէրերն ձրի ստանում է Ընկերութեան բոլոր հրատարակութիւնները, որ այժմ հետևեալներն են. «Ազգագրական Հանդիսի» VII—VIII, IX, X ու XI գրքերը և Ախվերդեանի «Հայ-աշուղները»: Ընկերութեան անդամ կարելի է գրվել Վարչութեան փոխ-նախագահ տ. Շ. Լալայեանի և գանձապահ պ. Յովսէփ Ամիրխանեանի մօտ:

Աշխատութիւնները և «Հանդիսի» բաժանորդագինը պիտի ուղարկել Խմբագրական-Մասնաժողովի նախագահ պ. Ե. Լալայեանին:

Վարչութեան նախագահ՝ Ա. Մելիք-Ազարեան

(հ. շ.) 6—10

Բ ա գ ու ա յ բ ա ժ ա ն մ ու ն ք ու մ

«Պարապետի վրա»

Եղբայրք ՄԷԼԻՔ-ՄԱՐՈՒԹԵԱՆՑՆԵՐԻ

խանութում ստացվում է շարունակ մեծ քանակութեամբ ձմեռվայ տաք ֆուֆայկաներ. չուլքիներ, նասկիներ, երեխայի հագուստներ. նոյնպէս ստացվում է գլխի աբրեշումէ ալլուխներ, չիթաներ, չիթի հաշիաներ և զանազան տեսակ գալանտերէյնի ապրանքներ: Դրսի պատուէրները կատարվում են անմիջապէս:

(կ. չ.) 12—30

Գ. Ե. Օսիպօվի ֆիրմայի և սեփական այգիներից ստացված բնական կախէթի գինիների մեծ պահեստի տերոջ մահվան պատճառով,

Գ. Ե. ՕՍԻՊՕՎԻ

ժառանգների գինու վաճառանոցում, որ գտնվում է Սիօնի և Հէրակլի փողոցների անկիւնում, իր սեփական տանը, բոլոր տեսակի գինիների գինը զգալի կերպով նուազեցված են: Իսկական Կախեթիայի գինիների շիշը կարելի է ստանալ 15 կ. մինչև 1 ռուբլի գնով: Առևտրական տունը գոյութիւն ունի 1878 թւից: ռ. կ. չ. 5—10

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Երկու սեռի անձանց համար

(Баку, Прачешная, домъ Теръ-Ованесова)

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական եւ առեւտրական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատներ: Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թուաբանութիւն և թուաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշուապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա: Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը:

Կուրսերի կանօնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа)—տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար: Օտարաքաղաքացիները դիմում են Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову.

(չ. կ.) 28—30

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 27-го октября 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» Ընկ. Типогр. Т—ва С. Назарянца и К. п. ф. «ГЕРМЕСЪ». Мад. ул. № 15